

Майстерня
громадянина

citizen.in.ua

Як захистити свої права в Європейському суді з прав людини (практичне заняття)

Ключові здобутки
у вивченні теми

Досліджуємо, якою є роль та значення Європейського Суду з прав людини для захисту прав людини.

Розуміємо, як працює Європейський Суд з прав людини, якою є процедура розгляду скарг та порядок звернень щодо захисту прав людини до національних і міжнародних органів.

Діємо, аналізуючи та розв'язуючи ситуації за процедурою ЄСПЛ.

Гра-симуляція «Я і Європейський суд з прав людини»

- /// Об'єднайтеся у 3 групи.
- /// Кожна група отримує ситуацію, розглядає її та відповідає на поставлені питання.
- /// Ознайомтеся з інформацією про діяльність Європейського суду з прав людини, поданою нижче.
- /// У загальному колі представте ситуацію та можливі шляхи її вирішення. Інші групи коментують і обговорюють рішення щодо наведених ситуацій.

Аналізуємо
ситуацію

Ситуація 1.

У вашому населеному пункті на місці єдиного парку планують побудувати стоянку для автомобілів. Десять місцевих жителів проводять мирну демонстрацію з вимогами заборонити знищення парку. Вони посилаються на те, що це — єдиний парк у населеному пункті, який їм потрібен для відпочинку, а їхнім дітям – для розваг.

На місце подій прибуває поліція, яка забороняє проводити демонстрацію, посилаючись на відсутність необхідного дозволу і вимагає розійтись по домівках.

Демонстранти відмовляються розійтись і сідають на землю.

Поліція застосовує силові методи, дехто з демонстрантів отримує тілесні ушкодження.

Обговорення

- /// Чи були порушені права демонстрантів? Якщо так, то які саме?
- /// Як демонстранти можуть захистити свої права?
- /// Чи можуть демонстранти звернутись з колективною скаргою до Європейського Суду з прав людини? Назвіть умови, яких необхідно дотримуватися для подання скарги.
- /// Порушенням якої статті (статей) Європейської конвенції з прав людини (Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод) можна обґрунтувати скаргу? Поясніть свою думку.

Ситуація 2.

Юсуф був заарештований поліцією у сусідній країні, яка є членом Європейського Союзу. Оскільки у нього були проблеми з документами, суд цієї країни вирішив, що цей громадянин має бути депортований у країну походження.

Юсуф намагається оскаржити рішення суду. Він стверджує, що належить до етнічної меншини, яка піддається дискримінації в країні його походження, і якщо його туди повернуть, то, скоріш за все, до нього будуть застосовані тортури або він взагалі буде вбитий.

Обговорення

- /// Чи може Юсуф звернутися до Європейського Суду з прав людини зі скаргою на сусідню країну за рішення вислати/депортувати його до країни походження? На яку статтю (статті) Європейської конвенції з прав людини (Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод) він може посилатись у своїй скарзі?
- /// Чи може він скаржитися на країну свого походження? Думку обґрунтуйте.

Ситуація 3.

У 2015 році Тамара, громадянка України, подала позов щодо розірвання шлюбу, в якому вона перебувала 14 років з громадянином іншої держави. Її чоловік щодо розірвання шлюбу заперечень не має, але суд розгляд справи і винесення рішення відкладав з різних причин загальним терміном більше ніж на рік.

Тамара хотіла підтримувати контакти зі своїми дітьми, народженими у шлюбі, але законодавство цієї країни забороняє їй це, поки не завершиться процедура розірвання шлюбу.

Обговорення

- /// Чи наявне в цій ситуації порушення прав людини?
- /// На яку статтю Європейської конвенції з прав людини (Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод) може спиратися Тамара, щоб оскаржити цю ситуацію?
- /// Опишіть різні етапи проходження скарги, яку може подати Тамара, в Європейському Суді з прав людини.

Блок 1. Загальна інформація про Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ)

Європейський суд з прав людини був утворений у 1959 р. як судовий орган, який гарантує права, закріплені Європейською конвенцією про захист прав для всіх осіб, що перебувають під юрисдикцією договірної держави.

З 1 листопада 1998 р. існує єдиний Суд, який постійно засідає у Стразбурзі (Франція).

Кількість суддів у цьому органі відповідає кількості держав-сторін Конвенції. Судді повністю незалежні, не представляють свої держави та обираються Парламентською асамблеєю Ради Європи.

Цікава інформація

На сьогодні Україну в Європейському суді з прав людини представляє Ганна Юріївна Юдківська (з 2010 р.), а попередником був Буткевич Володимир Григорович (1998–2008).

Блок 2. Як діяльність Суду впливає на захист прав людини?

Постанови Суду мають обов'язковий характер. Якщо він констатує порушення, держава зобов'язана виконати його постанову, вжити заходи для того, щоб подібні порушення не повторювалися та компенсувати збитки, нанесені постраждалій особі. Суд також може вимагати від держави виплати заявнику певної грошової суми «справедливої компенсації», якщо кошти можуть відшкодувати збитки. Можуть знадобитись й інші заходи на користь заявника: звільнення з-під варти, якщо це необхідно, відновлення спілкування з дитиною, надання посвідки на проживання тощо.

Виконання постанов перебуває під контролем Комітету міністрів доти, доки не будуть досягнуті бажані результати. Він допомагає державам у визначенні необхідних для цього заходів і пошуку рішень, якщо під час їхньої реалізації виникають труднощі.

Блок 3. Взаємодія ЄСПЛ і України

Згідно зі статтею 55 Конституції України:

«Кожен має право після використання всіх засобів правового захисту на національному рівні звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна».

23 лютого 2006 р. був прийнятий Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», котрий гарантує, що рішення Суду є обов'язковим для виконання Україною.

У рішеннях щодо України є дві складові — матеріальний аспект (справедлива компенсація потерпілому) та заходи загального характеру (наприклад, внести зміни до законодавства).

Блок 4. Які справи розглядає ЄСПЛ та як подати скаргу

Хто може звернутися зі заявою в Суд?

Зі заявою в ЄСПЛ можуть звернутися безпосередньо окремі особи чи держави, які вважають, що їхні права були порушені. Конвенція про захист

■ Справедлива компенсація - виплата в грошовому еквіваленті нанесених збитків, які можуть бути матеріальними (втрата майна чи джерела доходів) та моральними (страждання, приниження людської гідності тощо).

прав людини і основоположних свобод розрізняє два типи скарг:

- /// Індивідуальні – подаються окремою людиною чи групою осіб, або недержавною громадською організацією (НДО) проти однієї чи декількох держав.
- /// Міждержавні – коли одна держава скаржиться на іншу.

Які є формальні вимоги?

Спочатку Суд розглядає, чи є скарга прийнятною для розгляду. Для цього вона повинна відповідати низці вимог, встановлених Конвенцією, наприклад:

- /// Заявники повинні довести, що «вичерпали всі засоби правового захисту всередині своєї держави», тобто, що їхня скарга була відхилена судом вищої інстанції своєї держави.
- /// Заявники повинні подати скаргу протягом шести місяців після прийняття остаточного рішення у справі в своїй державі.
- /// Якщо скарга прийнятна для розгляду, Суд, в першу чергу, закликає сторони (заявника і державу) до досягнення дружнього урегулювання. Якщо держава погоджується сплатити компенсацію, скарга відкликається.
- /// Суд розглядає справу по суті, тобто аналізує, чи було порушення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Web-активність

Перейдіть за посиланнями та дізнайтесь більше:

Як правильно скаржитися до Європейського суду з прав людини (<https://www.unian.ua/human-rights/303834-yak-pravilno-skarjitisya-do-evropeyskogo-sudu-z-prav-lyudini.html>).

Пакет документів для звернення до Європейського Суду (http://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=44&Itemid=71&lang=uk).

Зразок скарги до Європейського суду з прав людини та пояснення щодо вимог до оформлення та листування (<https://pravdop.com/ua/publications/kommentarii-zakonodatelstva/zashchita-prav-v-esp4/>).

Застосуйте набуті знання та досвід

- /// Що нового я дізнався/лась про діяльність Європейського Суду з прав людини?
- /// Чого я навчився/лась в результаті цієї практичної роботи?
- /// Чого я зможу навчити / пояснити іншим про захист прав людини?

Діяльність Європейського суду з прав людини — яскравий приклад того, як в питаннях забезпечення прав людини держави обмежують свій суверенітет на користь міжнародного органу правосуддя.